

Bijlage 2: Bureau de Ruimte, opgesteld door Heleen Sarink, Milieueffecten in de IJsseldelta d.d 20 augustus 2012



bureau de ruimte | voor infrastructuur en ruimtelijke plannen

Milieueffecten in de IJsseldelta

In de PKB Ruimte voor de Rivier is aangegeven welke maatregelen er in het rivierengebied getroffen worden om uiterlijk in 2015 het vereiste veiligheidsniveau tegen overstromingen te realiseren en de ruimtelijke kwaliteit in het rivierengebied te verbeteren. Voor de benedenloop van de IJssel (traject IJssel 4) werd in de PKB op de korte termijn onder andere zomerbedverlaging over een lengte van 22 km voorzien. Voor de lange termijn werd de aanleg van een hoogwatergeul bij Kampen voorzien. In het MER bij de PKB Ruimte voor de Rivier zijn de milieueffecten van het totale maatregelenpakket in beeld gebracht.

Inmiddels is duidelijk dat de zomerbedverlaging aanzienlijk meer negatieve effecten met zich mee zou brengen dan in het MER Ruimte voor de Rivier was voorspeld. Er is daarom besloten de zomerbedverlaging niet uit te voeren zoals in de PKB was aangegeven. In plaats daarvan zijn de ontwerpen van zowel de zomerbedverlaging als van de hoogwatergeul opnieuw onderzocht. Dit heeft geleid tot aangepaste ontwerpen van zowel de zomerbedverlaging als de hoogwatergeul. De milieueffecten van de zomerbedverlaging worden beschreven in een gecombineerd plan- en projectMER. Dit MER is momenteel in voorbereiding. De milieueffecten van de hoogwatergeul zijn beschreven in een gecombineerd plan- en projectMER, dit MER heeft al ter visie gelegen. De gedetailleerde uitwerking van de IJsseldelta Zuid is nader onderzocht in een aanvullend MER. De ontwerpen en milieueffecten van de huidige ontwerpen zijn gedetailleerder uitgewerkt dan in het MER Ruimte voor de Rivier.

In dit memo worden de milieueffecten van de huidige ontwerpen op hoofdlijnen vergeleken met de milieueffecten van de maatregelen die in het MER Ruimte voor de Rivier zijn beschreven. De vergelijking is in korte tijd op basis van beschikbare informatie opgesteld. De vergelijking kent hierdoor enkele beperkingen:

- De alternatieven in de verschillende stukken kennen een verschillend uitwerkingsniveau;
- De alternatieven zijn niet steeds als afzonderlijke maatregel beoordeeld: met name in het MER Ruimte voor de Rivier zijn geen afzonderlijke maatregelen beoordeeld, maar maatregelpakketten;
- In de verschillende stukken zijn niet exact dezelfde beoordelingssystematieken gehanteerd.

Desondanks kan een vergelijking op hoofdlijnen worden uitgevoerd. Ten behoeve van de vergelijking worden de maatregelen zeer beknopt beschreven, waarna de effecten op kwalitatief niveau worden aangeduid. Het overzicht van de geraadpleegde stukken sluit deze memo af.

De alternatieven

Maatregelen MER Ruimte voor de Rivier

In het MER Ruimte voor de Rivier uit 2005 werd een zomerbedverlaging voorzien van 22 km lengte. De effecten van deze maatregel werden niet afzonderlijk in beeld gebracht, maar in combinatie met de uiterwaardvergraving Scheller- en Oldeneler Buitenwaarden natuur en Dijkverlegging Westenholtte natuur. In het MER is de Hoogwatergeul Kampen beoordeeld als uitwisselbaar voor de zomerbedverlaging. Daarnaast is de hoogwatergeul in een zogeheten



Bureau de Ruimte b.v. Obrechtstraat 24 3572 ¹EE Utrecht
(030) 272 38 16 Postbank 1002564 KvK Utrecht 30210132

alternatieve module voor het betreffende traject opgenomen. In deze module is tevens Dijkverlegging Westenholtte natuur opgenomen.

Huidig ontwerp verkorte zomerbedverlaging

Het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging bestaat uit een vergraving van het zomerbed over een lengte van circa 7 km vanaf Kampen. Om de waterstanddaling tijdens een representatieve gemiddelde zomerafvoer te beperken tot ca 5 cm nabij Zwolle, wordt het zomerbed van het bovenstroomse deel gemiddeld met 1,8 m verlaagd en dat van het benedenstroomse deel gemiddeld met 2,3 m verlaagd.

Een lager waterpeil verandert de erosie- en sedimentatiepatronen en de frequentie en duur van overstromingen van de uiterwaarden. Dit beïnvloedt beschermde natuurwaarden langs de IJssel. Om de natuurwaarden en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren zijn inrichtingsmaatregelen in de uiterwaarden Zalkerwaard en Scherenwelle (met name voor het realiseren van natuurwaarden die aansluiten op bestaande natuurwaarden hardhoutoibos, stroomdalgrasland en kievitbloemhooiland) en de uiterwaarden Bentinckswelle, Koppelerwaard en Vreugderijkerwaard (ook hier kan worden aangesloten bij bestaande natuurwaarden en wordt de diversiteit van het landschap versterkt).

Huidig ontwerp beperkte en versnelde aanleg van de hoogwatergeul

Het huidige ontwerp van de hoogwatergeul is onderdeel van het project IJsseldelta Zuid (IJZ). De hoogwatergeul loopt tussen de IJssel en het Drontermeer. In de hoogwatergeul en de daaraan grenzende Onderdijkse Waard wordt ruim 400 ha nieuwe natuur gerealiseerd. Daardoor ontstaat een ecologische verbinding tussen de uiterwaarden langs de IJssel en de Veluwerandmeren. In het project IJZ is verder voorzien in woningbouw ten zuiden en ten westen van Kampen. De woonwijk wordt een waterrijke buurt, die gedeeltelijk op een klimaatdijk wordt gebouwd. Ook het verbeteren van de recreatiemogelijkheden, infrastructuur en agrarische ontwikkeling zijn onderdeel van de gebiedsontwikkeling.

Milieueffecten

Veiligheid

Zowel de alternatieven uit het MER Ruimte voor de Rivier als de combinatie van de huidige zomerbedverlaging en de hoogwatergeul voldoen aan de veiligheidsopgave. Het MER Ruimte voor de Rivier heeft daarnaast beoordeeld in hoeverre de maatregelen een trendbreuk vormen met dijkverbetering. Hierbij is aangegeven dat zomerbedverlaging en de aanleg van een hoogwatergeul per definitie een trendbreuk vormen. Voor de huidige ontwerpen is niet beoordeeld in hoeverre deze een trendbreuk vormen met dijkversterking. Het principiële oordeel hierover wijzigt echter niet voor de huidige alternatieven.

De zomerbedverlaging leidt tot een sterke toename van het onderhoudsbaggerwerk, deze is in het MER Ruimte voor de Rivier als sterk negatief beoordeeld. Ook het huidige ontwerp voor de zomerbedverlaging leidt tot een aanzienlijke toename van het onderhoudsbaggerwerk. De hoogwatergeul leidt tot minder aanzanding in het rivierbed en is in het MER Ruimte voor de Rivier neutraal beoordeeld. Ook in het MER IJsseldelta Zuid wordt verwacht dat er als gevolg van de hoogwatergeul aanzanding in het rivierbed zal optreden. De omvang van deze effecten is echter dusdanig beperkt, dat deze niet negatief beoordeeld zijn.

Conclusie

De veiligheidseffecten van de huidige ontwerpen zijn niet strijdig met die van het MER Ruimte voor de Rivier.



Ruimtelijke kwaliteit

De effecten van de maatregelen op de ruimtelijke kwaliteit zijn in het MER Ruimte voor de Rivier uitgebreid beoordeeld. Belangrijk onderdeel hierbij is de samenhang met het Regionaal Ruimtelijk Kader (RRK). Hierin zijn de ambities voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het riviereengebied beschreven. Voor de zomerbedverlaging wordt geconcludeerd dat deze op gespannen voet staat met de (behoedzame) ontwikkeling van de natuur in de uiterwaarden die in het RRK wordt voorgestaan. Het omwisselen van de zomerbedverlaging met de hoogwatergeul leidt tot betere overeenstemming met het kader. De aansluiting van de huidige ontwerpen van de zomerbedverlaging en de hoogwatergeul op het RRK is niet beoordeeld. Er is echter geen reden te veronderstellen dat dit principiële oordeel op basis van de huidige ontwerpen anders uitvalt. Vooral gezien het feit dat het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging in combinatie met maatregelen in uiterwaarden wordt uitgevoerd, mag verwacht worden dat de aansluiting van de maatregel op het RRK positiever uitvalt dan in het MER Ruimte voor de Rivier was voorzien. Een nadere vergelijking op het gebied van gebruikskwaliteit, belevingskwaliteit en toekomstkwaliteit is niet mogelijk.

Conclusie

De effecten op de ruimtelijke kwaliteit kunnen niet goed vergeleken worden. De aansluiting van de huidige ontwerpen bij het Regionaal Ruimtelijk Kader lijkt in gelijke orde te liggen als van de maatregelen in het MER Ruimte voor de Rivier en is mogelijk zelfs iets beter.

Aansluiting bij de lange termijn visie

In het MER Ruimte voor de Rivier is een lange termijn visie op het riviereengebied gepresenteerd. De aansluiting van de alternatieven op deze visie is in dat MER beoordeeld. De aansluiting van ruimtelijke maatregelen in de IJsseldelta wordt positief beoordeeld. De hoogwatergeul wordt positiever beoordeeld dan de zomerbedverlaging. De huidige alternatieven zijn niet op dit punt beoordeeld. Er is geen reden te veronderstellen dat het principiële oordeel over de maatregelen momenteel anders uitvalt. Aangezien de huidige ontwerpen zomerbedverlaging en een hoogwatergeul combineren, is de aansluiting bij de lange termijnvisie beter dan de lange zomerbedverlaging, maar minder goed dan bij de aanleg van een hoogwatergeul die de zomerbedverlaging overbodig zou maken. De zomerbedverlaging op de IJssel is in het MER Ruimte voor de Rivier in het licht van de lange termijn visie als een spijsituatie gekarakteriseerd. Uitwisseling met de hoogwatergeul, die als 'nu-of-nooit maatregel' is gekarakteriseerd, is in het MER Ruimte voor de Rivier als positief beoordeeld. De huidige ontwerpen voorzien in een gedeeltelijke uitwisseling van beide maatregelen, en geven daarom ook in enige mate invulling aan deze wens.

Conclusie

De mate waarin de ontwerpen aansluiten op de lange termijn visie kan niet goed vergeleken worden. De aansluiting van de huidige ontwerpen op de lange termijn visie lijkt beter dan die van de lange zomerbedverlaging die in het MER Ruimte voor de Rivier is beschreven. Ook lijken de huidige ontwerpen minder het karakter van een 'spijsituatie' te hebben, en meer van een 'nu of nooit maatregel'.

Grond

Het maatregelenpakket dat in de PKB Ruimte voor de Rivier is opgenomen leidt tot een omvangrijk grondverzet. In het MER Ruimte voor de rivier is dan ook ruim aandacht besteed aan de milieugevolgen van dit grondverzet. Ten behoeve hiervan is per riviertak een grondbalans opgesteld. Vervolgens is bezien of er grond in depots geborgen zou moeten worden en of hiervoor voldoende ruimte beschikbaar zou zijn. Ook is bezien of er nieuwe depots zouden moeten gerealiseerd en waar hiervoor mogelijkheden aanwezig waren. Tenslotte is bezien of er mogelijkheden zijn tot het winnen van delfstoffen. Deze onderwerpen zijn beoordeeld op het



niveau van riviertakken. Dat betekent dat bij deze beoordeling veel meer maatregelen gecombineerd zijn beoordeeld. Hierdoor wordt een vergelijking van effecten op het niveau van de individuele maatregelen erg moeilijk. Onderstaand is daarom alleen ingegaan op de grondbalans en bodemkwaliteit.

In het MER Ruimte voor de Rivier is de grondbalans voor de gehele IJssel beoordeeld. Er is geconcludeerd dat er veel grond vrijkomt en dat afstemming van maatregelen noodzakelijk zal zijn om hergebruik van vrijkomende gronden mogelijk te maken.

Voor het realiseren van het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging wordt bijna 1,9 miljoen m³ grond ontgraven. De helft hiervan betreft zand met minimale bijmenging van andersoortig materiaal. Ruim een derde deel betreft een mengsel van overwegend zand met bijmenging van andersoortig materiaal. Het zand valt in de categorie 'ophoogzand'. Circa de helft van het zand voldoet ook aan de eisen voor de categorie Industriezand. Het is niet waarschijnlijk dat het ophoogzand op te werken is tot bruikbaar industriezand. Van het totaal vrijgekomen grondvolume is het overgrote deel (circa 84%) schoon.

Voor het realiseren van de hoogwatergeul wordt 4,2 miljoen m³ grond verzet. Een groot deel van de vrijkomende grond bestaat uit de bovengrond, restgronden en veen, die bij de realisatie van de hoogwatergeul deels hergebruikt kunnen worden. Een deel van de vrijkomende grond kan niet worden hergebruikt. Deze gronden moeten dus buiten het project opgeslagen of hergebruikt worden. Aan de andere kant komt er minder zand en klei vrij bij de ontgravingen in het kader van de hoogwatergeul dan nodig voor het realiseren van de nieuwe waterkeringen langs de hoogwatergeul. Deze gronden dienen dan ook aangevoerd te worden van buiten het project. Er is hierdoor geen sprake van een gesloten grondbalans. Dit is negatief beoordeeld.

Aangezien de kwaliteit en samenstelling van de grond die bij de Zomerbedverlaging vrijkomt die voor een deel geschikt voor toepassing bij de aanleg van de dijken aan weerszijden van de hoogwatergeul is het voornemen de grondbalansen van beide projecten te combineren. Hiervoor is een integrale grondbalans tussen beide projecten opgesteld. Hieruit volgt dat er circa 900.000 m³ (ophoog) zand dat vrijkomt bij de zomerbedverlaging gebruikt kan worden bij de aanleg van de dijken die in het kader van het project IJsseldelta Zuid aangelegd worden. Mogelijk kan er ook nog circa 500.000 m³ zand met bijmenging te verwerken in grondlichamen (niet de dijken). Naar verwachting kan dit ook de nodige kostenbesparingen opleveren.

In het MER Ruimte voor de Rivier is hinder als gevolg van de uitvoering en transport van grondstromen gerelateerd aan de omvang van het grondverzet. Dit heeft niet tot onderscheidende effecten van de zomerbedverlaging en de hoogwatergeul geleid. De huidige ontwerpen zijn niet op dezelfde manier als in het MER Ruimte voor de Rivier beoordeeld. Wel is duidelijk dat omvang van het grondverzet van de huidige ontwerpen sterk van elkaar verschilt: de hoogwatergeul leidt tot aanzienlijk meer grondverzet. Het MER IJsseldelta Zuid geeft echter aan dat de dichtheid van de bewoning dusdanig laag is, dat er geen sprake is van zeer omvangrijke effecten. De effecten van de zomerbedverlaging zijn (nog) niet op dit punt beoordeeld.

Ten aanzien van de bodemkwaliteit is in het MER Ruimte voor de Rivier de blootstelling aan diffuse verontreinigingen en de verwijdering van het aantal puntverontreinigingen in beeld gebracht. De zomerbedverlaging én de hoogwatergeul zijn hierop neutraal beoordeeld. Voor de huidige ontwerpen zijn deze effecten niet in beeld gebracht. Een vergelijking op dit punt kan derhalve niet gemaakt worden.

Conclusie

De effectbeschrijving op het gebied van grond is moeilijk vergelijkbaar. De vrijkomende grond leidt voor de afzonderlijke maatregelen niet tot een sluitende grondbalans. Dit was in het MER



Ruimte voor de rivier al voorspeld. Een combinatie van de grondbalans van beide projecten biedt mogelijk een oplossing op dit punt.

Het ontwerp van de huidige maatregelen laat zien dat de milieuhygiënische kwaliteit van de vrijkomende grond voor het grootste deel goed is. De mate waarin de blootstelling aan diffuse verontreinigingen en de verwijdering van het aantal puntverontreinigingen plaatsvindt is echter niet in beeld gebracht.

Natuur

In het MER Ruimte voor de Rivier is in de effectbeschrijving onderscheid gemaakt in de effecten op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, overige beschermde soorten en gebieden en de ontwikkeling van natuur. In het MER Ruimte voor de Rivier werd voorzien dat zowel de zomerbedverlaging als de hoogwatergeul geen of positieve effecten zou hebben op Natura-2000 gebieden.

Het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging wordt in combinatie met inrichtingsmaatregelen in de uiterwaarden gerealiseerd. Door de zomerbedverlaging overstromen uiterwaarden minder vaak, waardoor de kwaliteit van overstromingsafhankelijke en natte natuur kan verslechteren. De (voorjaars-) grondwaterstand wordt lager en de kwelstroom verandert op enkele locaties. Voor een aantal natuurtypen wordt hierdoor niet meer aan de hydrologische randvoorwaarden voldaan. De inrichtingsmaatregelen leiden tot een uitbreiding van Kievitsbloem-hooiland, Hardhoutoobos, Stroomdalgrasland en Plas-dras situaties en (riet)moeras. Er worden nog maatregelen onderzocht die mogelijke effecten op Slikkige oevers, vogels die afhankelijk zijn van plas-dras situaties, Porseleinhoen en Bittervoorn voorkomen. Er treden hierdoor positieve effecten op de Natura-2000 gebieden op. De verwachting is dan ook dat de maatregelen vergunbaar zijn vanuit de Natuurbeschermingswet 1998. Ook worden geen problemen met de Flora- en faunawet verwacht.

In het project IJsseldelta Zuid is natuurontwikkeling één van de doelstellingen. Met de aanleg van de hoogwatergeul wordt bijna 400 ha nieuwe natuur (inclusief vaargeul) gerealiseerd. Daarbij is voorzien in nieuwe habitats voor soorten waarvan het leef- of voortplantingsgebied door de ontwikkelingen wordt aangetast en tevens voor soorten waarvoor een behoud- of uitbreidingsdoelstelling geldt in de omgeving van de hoogwatergeul. Het project IJsseldelta-Zuid heeft geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden Veluwerandmeren, Ketelmeer en Vossemeer en Uiterwaarden IJssel. De eventuele negatieve effecten van het voorkeursalternatief op de aanwezige beschermde soorten worden voldoende gemitigeerd door de maatregelen uit het activiteitenplan Flora- en faunawet, waardoor geen compensatieplicht aan de orde is. Er is geen sprake van een aantasting van EHS en effecten op weidevogels worden gecompenseerd. Hierdoor worden de natuurwaarden in het gebied gewaarborgd. Er worden ook hier geen problemen met de vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 voorzien.

Conclusie

De natuureffecten zijn mede door de nadere uitwerking van de alternatieven neutraal of positief, en zijn niet strijdig met de effecten die in het MER Ruimte voor de Rivier zijn beschreven.

Landschap en cultuurhistorie

In het MER Ruimte voor de Rivier is aangegeven, dat de effecten op het landschap vooral bepaald worden door ruimtelijke maatregelen. De conclusie is daarom dat de zomerbedverlaging geen invloed heeft op de ruimtelijke opbouw van het landschap, de effecten van de hoogwatergeul zijn positief beoordeeld. Wel is de kanttekening gemaakt dat de hoogwatergeul bij hoogwater op de hoofdrijver lijkt, waardoor de identiteit van de IJssel in het geding komt.



De effecten van het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging en de daarbij behorende aanvullende maatregelen zijn (nog) niet expliciet beschreven. De beoordeling van de effecten van de hoogwatergeul zijn net als in het MER Ruimte voor de Rivier positief ingeschat. Er wordt in tegenstelling tot het MER Ruimte voor de Rivier gesteld dat met de aanleg van de hoogwatergeul ingespeeld wordt op het unieke karakter van de IJsseldelta door een nieuwe arm aan de delta toe te voegen. Hoewel niet gebaseerd op een historische situatie, wordt hiermee de delta verder uitgebouwd en is het landschap als zodanig beter herkenbaar. De hoogwatergeul is voorzien ter plaatse van een oude Zuiderzee-instroomgeul die bijna tot de IJssel reikte. Hiermee wordt een positief landschappelijk effect bereikt.

De effecten van de ruimtelijke maatregelen op cultuurhistorisch waardevolle elementen en /of gebieden zijn in het MER Ruimte voor de Rivier negatief ingeschat. Tegelijkertijd werd voorzien dat de hoogwatergeul de samenhang van historisch geografische structuren doorsnijdt, hetgeen negatief werd beoordeeld. Ook de landschappelijke effecten van het huidige ontwerp van de hoogwatergeul worden negatief beoordeeld.

Conclusie

De inschatting van de landschappelijke en cultuurhistorische effecten van de huidige ontwerpen van de zomerbedverlaging en de hoogwatergeul is gelijk aan die in het MER Ruimte voor de Rivier, en op enkele punten iets positiever.

Gebruiksfuncties

Wonen en werken

Het MER Ruimte voor de Rivier heeft de effecten van ruimtelijke maatregelen op woningen en buurtschappen in beeld gebracht en negatief beoordeeld. De effecten van de zomerbedverlaging zijn niet afzonderlijk beoordeeld, maar gezien het feit dat het geen ruimtelijke maatregel betreft kan geconcludeerd worden dat deze neutraal zijn. De aanleg van de hoogwatergeul is in het MER als kans voor nieuwe woonmilieus en verstedelijking gezien.

Het huidige ontwerp voor de zomerbedverlaging is gecombineerd met enkele ruimtelijke ingrepen. De effecten van deze maatregelen op de woonfunctie van het gebied zijn (nog) niet beoordeeld. In het totale plan voor IJZ wordt inderdaad voorzien in het realiseren van circa 1300 woningen. Dit sluit goed aan op de kans voor nieuwe woonmilieus en verstedelijking die in het MER Ruimte voor de Rivier is beschreven.

De effecten van de huidige ontwerpen op de bedrijvigheid in het gebied zijn niet beschreven.

Landbouw

In het MER Ruimte voor de Rivier is voor wat betreft de effecten op de landbouw onderscheid gemaakt in het areaal landbouwgrond en de effecten voor de individuele boer en de sector. Het areaal landbouwgrond is niet beïnvloed door de zomerbedverlaging zelf, maar wel door de bijbehorende ruimtelijke maatregelen in de uiterwaarden en de hoogwatergeul. De effecten van de zomerbedverlaging via de grondwaterstand worden neutraal beoordeeld. De maatregelen in de uiterwaarden (Zalkerwaard en Scherenwelle) hebben nadelige effecten op de bestaande landbouw. Hier zal sprake zijn van (gedeeltelijke) aankoop van landbouwgrond en (gedeeltelijke) afkoop van pachtcontracten. De effecten van de hoogwatergeul voor de individuele boer en de sector zijn in het MER Ruimte voor de Rivier - in tegenstelling tot de neutrale effecten van de zomerbedverlaging - negatief beoordeeld. Dit wordt vooral veroorzaakt door ongunstige effecten op de verkaveling van gronden. Rond het huidige ontwerp van de hoogwatergeul wordt echter actief ingezet op een verbetering van de landbouwkundige structuur. Hiermee worden de effecten voor de individuele boer en de sector zo gunstig mogelijk beïnvloed. De effecten lijken hiermee positiever dan in het MER Ruimte voor de Rivier.

Recreatie



Bureau de Ruimte b.v. Obrechtstraat 24 3572 EE Utrecht
(030) 272 38 16 Postbank 1002564 KvK Utrecht 30210132

In het MER Ruimte voor de Rivier is geen beschrijving van de effecten van individuele maatregelen opgenomen. Wel is de volgende principebeoordeling van het type maatregelen gegeven:

- Zomerbedverlaging kan leiden tot het verondiepen van jachthavens en moet dan ook gepaard gaan met het gelijktijdig uitbaggeren van jachthavens. Wanneer de vaargeulen voor beroepsvaart en recreatievaart gescheiden zijn, kan zomerbedverlaging leiden tot het verondiepen en versmallen van de recreatievaartgeul. Dit heeft negatieve effecten op de veiligheid van de recreatievaart. Zomerbedverlaging kan ook (tijdelijke) effecten hebben op de visstand. Zomerbedverlaging leidt dan ook tot een bedreiging voor waterrecreatie. Voor de landrecreatie doen zich geen effecten voor.
- Hoogwatergeulen brengen uiteenlopende effecten met zich mee, afhankelijk van de periode dat zij watervoerend zijn, van de manier waarop zij aantakken op de hoofdgeul, enzovoort. De beoordeling is daarom mede afhankelijk van de inzet in het maatregelpakket. In principe leveren hoogwatergeulen vooral kansen op voor de recreatie. Ze leveren mogelijkheden op om aanlegplaatsen te realiseren, bieden mogelijkheden voor sportvisserij en kunnen mogelijkheden bieden voor de kanovaart. Zij vergroten de diversiteit in het landschap en daarmee de belevingswaarde.

Rond het huidige ontwerp van de hoogwatergeul wordt invulling gegeven aan de benoemde kansen. Dit gebeurt door de realisatie van 125 extra ligplaatsen voor de pleziervaart ter hoogte van de huidige Roggebotsluis, 1.100 ligplaatsen in het nieuwe woongebied Reeve, aanlegsteigers en uitbreiding van fiets- en wandelpaden. De hoogwatergeul wordt toegankelijk voor fietsers en wandelaars. Door de aanleg van de hoogwatergeul wordt een verbinding tussen de IJssel en het Vossemeer/Drontermeer, gecreëerd, waardoor meerdere nieuwe vaarroutes ontstaan. Er ontstaan in de hoogwatergeul recreatiemogelijkheden voor bijvoorbeeld surfen en kanoërs. Dit is aantrekkelijk, omdat er in de geul geen beroepsvaart plaats vindt. Ten behoeve van de verblijfsrecreatie worden meerdere recreatieve voorzieningen gerealiseerd. De effecten op recreatie zijn hierdoor positief. De zomerbedverlaging wordt in het nieuwe ontwerp gecombineerd met enkele maatregelen in de uiterwaarden. Hiermee ontstaat potentieel meerwaarde voor recreatie. De beoordeling hiervan is echter onduidelijk.

Scheepvaart

In het MER Ruimte voor de Rivier zijn de effecten op de scheepvaart gezien aan de hand van de gevolgen van de modules op de aflaatdiepte voor de scheepvaart. Het MER stelt dat de waterdiepte als gevolg van de zomerbedverlaging toeneemt. Dit effect is positief beoordeeld. In het MER konden de effecten van de modules en uitwisselbaarheden niet bepaald worden.

Het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging leidt over een korter gedeelte van de rivier tot vergroting van de waterdiepte. Dit positieve effect voor de scheepvaart is hiermee kleiner dan in het MER Ruimte voor de Rivier beschreven is. De omvang van het onderhoudsbaggerwerk en de bijbehorende overlast voor de scheepvaart neemt toe. Of de benodigde baggerwerkzaamheden de norm van RWS-ON van 5 dagen per jaar per 15 km overschrijden hierdoor is nog niet duidelijk. Wanneer reguliere baggermethoden worden toegepast lijkt dit wel het geval. Mogelijk is een creatieve oplossing denkbaar, dit wordt nog in overleg met de rivierbeheerder onderzocht. Ook de hoogwatergeul leidt tot aanzanding in de vaargeul. De benodigde baggerinspanning om deze aanzanding weg te baggeren past wel binnen de norm van RWS-ON. De effecten voor de scheepvaart worden daarom negatief beoordeeld.

Conclusie

Voor de meeste gebruiksfuncties sluiten de effecten van de huidige ontwerpen aan bij de effecten die in het MER Ruimte voor de Rivier zijn geformuleerd, of de kansen die voor de nadere uitwerking van de maatregelen zijn benoemd. De landbouwkundige effecten lijken zelfs positiever uit te vallen dan in het MER was voorzien. De effecten van de toename van baggerwerkzaamheden op de scheepvaart zijn nog in onderzoek.



Grond- en oppervlaktewater

Het MER Ruimte voor de Rivier heeft de effecten van de maatregelen op het grondwater uitgewerkt in effecten op drinkwaterwinningen en effecten op de regionale waterbeheersing. In het MER Ruimte voor de Rivier werden geen negatieve effecten op de drinkwaterwinning verwacht. Dit is bij het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging echter wel het geval. Daarom moeten er in de drinkwaterwinning Engelse werk twee pompputten worden verplaatst. De voorbereiding hiervan is gestart. Het huidige ontwerp van de hoogwatergeul heeft geen effecten op de drinkwaterwinning.

De effecten op de regionale waterbeheersing zijn in het MER Ruimte voor de Rivier neutraal ingeschat voor de zomerbedverlaging en minder gunstig ingeschat voor ruimtelijke maatregelen. Het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging heeft naar verwachting weinig effecten binnendijs. De grondwatersituatie in Kampen vormt een uitzondering: mogelijk doen zich hier wel effecten voor. Gezien de onzekerheid hierover wordt een monitoringssysteem opgezet en worden met belanghebbende partijen afspraken gemaakt over eventuele maatregelen bij schade en schadevergoeding. In principe kan de hoogwatergeul tot een toename van kwel leiden. Daarom is in het ontwerp van de hoogwatergeul voorzien in kleiafdichting. Hierdoor treden geen negatieve geohydrologische effecten op in de omgeving door een verhoging van de (grond)waterstanden in het regionale watersysteem.

Het MER Ruimte voor de Rivier heeft de effecten van de maatregelen in de IJsseldelta op het oppervlaktewater niet ingeschat. Het huidige ontwerp van de zomerbedverlaging heeft effect op de oppervlaktewaterpeilen voor 's-Heerenbroek, hiervoor is waarschijnlijk een aanvullende aanvoer (extra pomp) nodig. Mogelijk doen zich op een aantal specifieke situaties, zoals de slotgracht van Hattem, ook effecten voor op de oppervlaktewaterstand. Aangezien dit momenteel niet met zekerheid is vast te stellen, wordt ook hier een monitoringssysteem opgezet. Er worden momenteel afspraken met belanghebbende partijen gemaakt over eventuele maatregelen bij schade en schadevergoeding. De effecten van de hoogwatergeul op de oppervlaktewaterstanden betreffen vooral de bedoelde effecten die onder invloed van hoge waterstanden optreden als de geul gaat meestromen. De effecten op de oppervlaktewaterstanden onder niet maatgevende omstandigheden zijn niet afzonderlijk beoordeeld.

Conclusie

De effecten van de huidige zomerbedverlaging op de drinkwaterwinning zijn negatiever dan in het MER Ruimte voor de Rivier was voorzien. Om deze effecten teniet te doen moeten twee pompputten in het Engelse Werk worden verplaatst.

Eindconclusie

In dit memo zijn de effecten van de huidige ontwerpen van de zomerbedverlaging met aanvullende maatregelen en van de hoogwatergeul als onderdeel van het project IJsseldelta Zuid vergeleken met de effecten die in het MER Ruimte voor de Rivier voor dit gedeelte van de IJssel zijn voorspeld. Alles overziende kan geconcludeerd worden dat de effectbeschrijving van de huidige ontwerpen voor de meeste aspecten en criteria in lijn is met de effectbeschrijving uit het MER Ruimte voor de Rivier. Er zijn enkele uitzonderingen. Het MER Ruimte voor de Rivier voorzag geen problemen met de effecten van zomerbedverlaging op grond- en oppervlaktewater, terwijl de huidige zomerbedverdieping een negatief effect op de drinkwaterwinning met zich mee brengt. Dit effect kan worden voorkomen door een tweetal winputten te verplaatsen. Anderzijds worden de effecten van de huidige ontwerpen op landschap en landbouw iets positiever ingeschat dan destijds in het MER Ruimte voor de Rivier. De effecten van de toename van baggerwerkzaamheden op de scheepvaart zijn nog in onderzoek. De vergelijking is in korte tijd en



op basis van bestaande rapporten opgesteld. Het detailniveau van de beschikbare informatie verschilt. Op enkele onderwerpen was het hierdoor niet mogelijk een vergelijking te maken.

Opgesteld door Heleen Sasink, 20 augustus 2012



Bureau de Ruimte b.v. Obrechtstraat 24 3572⁹EE Utrecht
(030) 272 38 16 Postbank 1002564 KvK Utrecht 30210132

Bronnen

Bij het opstellen van dit memo waren de volgende rapporten beschikbaar:

- Milieueffectrapport Ruimte voor de Rivier, juni 2005
- Besluit-MER IJsseldelta-Zuid, definitief 01 met bijlagerapport, november 2009
- IJsseldelta Zuid, Tussentijds toetsingsadvies Commissie voor de milieueffectrapportage over het concept milieueffectrapport rapportnummer 2113-76, 12 juli 2010
- Aanvulling besluit-MER Planstudie IJsseldelta-Zuid, inclusief samenvatting, 29 mei 2012
- Zomerbedverlaging Beneden-IJssel Concept Adviesnota SNIP 3 ten behoeve van toetsing door PDR Zomerbedverlaging beneden IJssel, versie 2.0, 16 maart 2012
- Zomerbedverlaging Beneden-IJssel, Start van de m.e.r.-procedure, maart 2012
- Zomerbedverlaging Beneden-IJssel, Advies Commissie voor de milieueffectrapportage over de notitie reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport, rapport nummer 2485-75, 7 mei 2012
- Zomerbedverlaging Beneden-IJssel Notitie reikwijdte en detailniveau, mei 2012

